

SELAM ²⁹ سَلَام

O POZDRAVIMA OPĆENITO

Abdulah IMŠIROVIĆ

Malo je tako univerzalnih običaja kao što je pozdrav. Naime, koliko mi je poznato, ne postoji, niti je postojala neka ljudska zajednica a da njeni članovi nisu poznavali i ne poznaju određene ceremonijalne radnje, geste i verbalne iskaze kojima jedni drugima prilikom susreta žele poručiti da im je stalo do tih susreta, da im se raduju ili, makar, da jedni drugima stavljaju do znanja da akceptiraju taj susret. U tim gestama, pokretima i frazama često ima i mnogo drugih poruka. Tako se razvio, rekao bih, cijeli jedan jezik. Razvila se jedna posebna frazeologija koju prati mnoštvo gesta i pokreta (ono što se obično naziva govorom tijela), iz koga bi mogla nastati posebna škola pantomime, uz isto tako vrlo bogat fond parajezičkih finesa koje se sastoje u vrlo transparentnoj intonaciji, boji glasa, brzini govora i dr.

Bezbroj mogućih kombinacija svih ovih elemenata pružaju mogućnost da se prilikom pozdrava vrlo precizno izraze svi društveni i osobni odnosi, sva stanja i raspoloženja, svi stavovi, sva uvjerenja i svjetonazori, sve kulturne, ideološke, vjerske, dobne, spolne i svake druge razlike među onima koji se pozdravljaju.

Pozdravi, i svi ceremonijali koji idu uz njih, spadaju, *par excellence*, u kulturu naroda komu

pripadaju. Sasvim je očito da su oni nastajali i razvijali se kao i sve ostale kulturne stečevine. Narodi sa većom i dužom kulturnom tradicijom imaju bogatiju i raznovrsniju kulturu komuniciranja.

U svim zajednicama se očekuje da njeni članovi uvažavaju u međusobnoj komunikaciji uobičajenu proceduru i sve elemente koji znače pozdrav i idu uz njega. Oni koji do toga ne drže i to ne uvažavaju, obično se smatraju nepristojnima i neodgojenima.

Muslimanski narodi imaju vrlo bogatu i raznovrsnu kulturu komuniciranja, u čijem središtu je SELAM-MIR, od Boga propisani pozdrav, s kojim muslimani započinju i završavaju međusobnu komunikaciju.

Prema Kur'anu i Hadisu, selam je univerzalan pozdrav koji nije ograničen ni prostorom a niti vremenom. Čovjekov je stalni pratilac od stvaranja prvog čovjeka, a pratit će ga i na budućem svijetu. Da je tome tako, osim Kur'ana i Hadisa, svjedoči nam i praksa sljedbenika drugih Božijih kitaba osim Kur'ana. Tako se Jevreji pozdravljaju sa "šalom". To je zapravo riječ "selam". Ove dvije riječi imaju približno isto značenje, ali i vrlo sličan izgovor, jer potječu iz dva srodna jezika (hebrejski i arapski spadaju u grupu semitskih jezika). Očito

je da su se obje riječi razvile iz nekada jedne riječi. Kao što je selam univerzalan pozdrav svih muslimana svijeta, tako je i "šalom" univerzalan pozdrav svih Jevreja. Kršćani, koliko mi je poznato, u javnoj komunikaciji upotrebljavaju mnogo različitih pozdrava, ali se i kod njih, posebice prilikom bogoslužja, i u drugim prilikama u kojima se poseban naglasak stavlja na vjersku dimenziju skupa ili susreta, često pozdravlja riječima: mir tebi, mir vama, mir i dobro vam želimo, i slično. Očito da se i ovdje u prvo vrijeme radilo o selamu, koji je poslije potisnut iz opće upotrebe i zamijenjen drugim pozdravima.

RIJEČI ISLAM, MUSLIM (AN) I SELAM

SELAM

Riječ *selam* je infinitiv od glagola *selime* i znači *mir, harmonija, spas, predanost (Bogu)*, biti zdrav, biti siguran, biti pošteđen narušavanja osobnog integriteta u bilo kom pogledu.

ES-SELAMU

Ovo je *jedno od 99 Allahovih lijepih imena* i ono, kao takvo, pripada samo Njemu, ali isto tako označava da sve ono u svijetu što se označava riječju "selam" dolazi od Njega kao dar nama, njegovim stvorenjima.

ES-SELAMU ALEJKUM

Es-selamu alejkum je, isto, naprijed navođena riječ *selam*, samo sa određenim članom (el) i odnosnom zamjenicom u drugom licu množine (alejkum), a znači da nekom želimo zdravlje, mir, spas i sigurnost svake vrste (duševni, fizički, društveni) kao Allahov dar i zaštitu. Želimo mu da uspostavi harmonične odnose sa svojim Stvoriteljem Allahom, dž. š., i tako postigne i svoju osobnu unutarnju harmoniju i harmonične odnose sa svime što ga okružuje, socijalnom sredinom i prirodom, s tim da je uspostavljanje harmoničnih odnosa između Boga i čovjeka uvjet za postizanje unutarne - duševne harmonije i harmonije među ljudima - društvene harmonije, kao i harmoničnih odnosa sa cjelokupnim prirodnim okruženjem.

Ovu sintagmu muslimani upotrebljavaju kao

سَلَامٌ - سَلَامٌ , سَلَامَةٌ

Biti dobro i zdravo, ostati zdrav i žitav; biti nedirnut, neoštećen; biti siguran; biti besprijekoran; biti pouzdan, jasno dokazan;

سَلَامٌ

Predanost (Bogu); spas; sigurnost; dobrobit; mir; c. art. = /Božije ime; tj. onaj ko je slobodan od nesavršenstva ili ko daje sigurnost i sl./ (prema Rječniku od Teufika Muftića, Sarajevo, 1973.)

السَّلَامُ

Onaj koji je slobodan od nesavršenstva, Onaj koji daje sigurnost i sl. - **Jedno od 99 Božijih lijepih imena.**

... إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ ... (فتح الباري ١٥)

... zaista je Allah Es-selam (jedno od Božijih imena je i Es-selam) ...

إِسْلَامٌ , مُسْلِمٌ , سَلَامٌ (س. ل. م)

Islam, muslim (an) i selam su tri riječi iznikle iz istog jezičkog korijena (imaju tri osnovna, korjenita suglasnika: *sin, lam i mim*) pa time i isto osnovno značenje.

Tako "islam" označava mir i sveopću harmoniju (sveopći sklad) koja vlada u svemu što je Bog stvorio, jer je sve to Njemu predano i pokorava se Njegovoj volji, a On sam je Es-selam - Apsolutno savršenstvo (ničim nenarušena harmonija). U odnosu na ljude, islam označava njihovu pokornost i predanost Svemogućem Bogu.

Muslim (što mi izgovaramo kao Musliman) je onaj koji se dobrovoljno predaje i pokorava Bogu.

Kada, pak, nekome nazovemo Selam onda mu zaželimo, uz sve ono što smo već naveli da ta riječ znači, da uspostavi takav odnos sa svojim Milostivim Stvoriteljem, da tu harmoniju uspostavi u sebi i sa svojim prirodnim i društvenim okruženjem.

ALLAH JE HARMONIJA NEBESA I ZEMLJE

... إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ ... (فتح الباري ١٥)

... zaista je Allah Es-Selam (jedno od Božijih imena je i Es-Selam)

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ . (فتح الباري)

Allahu moj, Ti si vječni i savršeni sklad (harmonija) i od Tebe dolazi svaka harmonija.

وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. - يونس - ٢٥

Allah poziva u kuću mira i ukazuje Pravi put onome kome hoće.

SELAM NAS PRATI OD TRENUTKA STVARANJA

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّمَ) قَالَ: خَلِقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَيْهِ
صُورَتَهُ طَوْلَهُ سِتُونَ ذِرَاعًا . فَلَمَّا خَلَقَهُ قَالَ: إِذْهَبْ فَنَسَلِمُ
عَلَيْكَ أَوْلَيْكَ نَفْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسًا , فَاسْتَمَعَ مَا يَحْيُونَكَ
, فَإِنَهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذَرِيَّتِكَ . فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ ,
فَقَالُوا: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ , فَزَادَهُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ .
فَكَلَّ مِنْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ عَلَى سُورَةِ آدَمَ فَلَمْ يَزَلِ الْخَلْقُ
يَنْقُصُ بَعْدَ حَتَّى الْآنَ . الْبَحَارِيُّ

Prenosi se od b. Hurejre, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: "Allah, dž.š., stvorio je Adema, a.s., na svoju priliku, dužina mu je bila 60 ziraa. Pošto ga je stvorio, rekao mu je: 'Izađi i poselami skupinu prisutnih meleka i poslušaj kako će ti odgovoriti, jer će to biti tvoj pozdrav i pozdrav tvoga potomstva.' Adem (tada, izađe i) reče: 'Mir vama!', (na što) oni (meleki) odgovoriše: 'Neka je i na tebe mir i milost Allahova!', uveličali su (dakle pozdrav riječima) 'i milost Božija'. Svi koji uđu u Džennet imat će lik Ademov, a.s., a taj lik neće izgubiti nimalo od svoje ljepote (sa kojom ga je Uzvišeni Allah kreirao) sve do tada."

SELAM SMO DUŽNI STALNO PROMICATI

وَ إِذَا جِئْتَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ص
كُتِبَ رَبِّكُمْ عَلَي نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ص أَنَّهُ مِنْ عَمَلٍ مَبْرُورٍ
بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَسْلَحَ فَآنَهُ غُفُورٌ رَحِيمٌ .
الْأَنْعَامُ , ٥٤

A kada ti dođu oni koji u riječi Naše vjeruju, ti reci: "Mir vama! Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv: ako neko od vas kakvo ružno djelo iz lahkomslenosti učini, pa se poslije pokaje i popravi, pa, Allah će doista oprostiti i samilostan biti."

أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ عَلَى مَنْ عَرَفْتُمْ وَ عَلَى مَنْ لَمْ تَعْرِفُوا .

Nazivajte selam onima koje osobno poznajete a i onima koje osobno ne poznajete!

عَنْ مِقْوَلِ بْنِ حَيْانَ قَالَ: «كَانُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ حَيِّتُ
مَسَاءً , حَيِّتُ صَبَاحًا , فَغَيَّرَ اللَّهُ ذَلِكَ بِالسَّلَامِ.» - فَتَحَ
الْبَارُ - ٥

Prenosi Mekail b. Hajjan pa kaže: "U doba džahilijeta smo govorili dobra večer ili dobro jutro, pa je to Allah zamijenio selamom."

UZ SELAM MELEKI UZIMAJU DUŠE ALLAHOVIH DOBRIH ROBOVA I UZ SELAM IH UVODE U DŽENNET

الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ الدُّخُلُ
الْجَنَّةِ بِمَا

pozdrav u svim situacijama i prilikama u međusobnoj komunikaciji i on je tu nezamjenljiv bilo kojim drugim pozdravom. Lijepo je, međutim, selam dopuniti riječima i gestama kojima, osobi ili osobama koje pozdravljamo, želimo naglasiti našu naklonost, ljubav i interes za njih.

U komunikaciji sa nemuslimanima, rukovodeći se principom poštivanja svačijeg svjetonazora i tradicije i nenaturanja svojih uvjerenja drugima, pozdravljamo njihovim pozdravima, ukoliko nisu u suprotnosti sa islamskim načelima.

SELAM JE VJEČNA HARMONIJA

Selam je vječna harmonija, jer je jedno od *Allahovih* imena.

Es-selam i sve što je On stvorio samo je odraz te harmonije. Ona prožima i ovaj i budući svijet. Sve stvoreno je u stalnoj težnji da se uklopi u tu harmoniju. On je muzika nebeskih sfera i mir morskih dubina. On je sklad makro i mikrokozmosa. Njegova najsavršenija verzija u svijetu stvorenog je harmonija i ljepota Dženneta, za koju se duboko i iskreno nadamo da ćemo u njoj vječno uživati.

Put vjernika je put mira, spokoja i harmonije od stvaranja u Ezelu, kroz ovozemni život i smrt, do konačnog smiraja u Dženneti-firdevsu.

Selam je, dakle, naš stalni pratilac. Prve riječi što ih je naš praotac Adem izgovorio, nakon zahvale Allahu, dž.š., kada mu je udahnuo dušu i ona u njemu pokrenula život, bile su riječi selama kojega je uputio melekima koji su promatrali njegovo stvaranje, a te riječi će nas pratiti i u Džennetu, inšaallah.

UNIVERZALNOST SELAMA

Selam je višestruko univerzalan pozdrav:

- **Selam nam donosi kozmičku**

univerzalnost:

- Kada Muhammed, a.s., prilikom Mi'radža stupa pred uzvišeni Allahov prijesto, s kojega On ravna cijelim svemirom i svime što je stvorio, Allah ga selami, a Poslanik onda taj selam usmjerava na sva dobra Božija stvorenja;

- na zemlji, pak, na kojoj se odvija naša

dunjalučka egzistencija, on je naš obavezni pratilac od našeg prvog stvaranja pa sve do Sudnjeg dana;

- **Selam je pozdrav svih svjetova:**

- kada je Uzvišeni Bog stvarao našeg praoca Adema, a.s. - u svijetu u kojemu je to učinio - naredio mu je da poselami meleke, a i oni su njemu uzvratili selamom;

- na ovom svijetu - dunjaluku, od samih početaka do danas, i dok on bude postojao, jedini kod Boga priznati pozdrav biti će selam;

- na budućem svijetu - u Džennetu će nas dočekivati i u njemu ćemo njime stalno biti pozdravljani, a i mi ćemo pozdravljati druge.

- **Selam je pozdrav i materijalnog i duhovnog svijeta, jer, kako smo vidjeli iz ajeta i hadisa, pri susretima, meleki selame ljude, a i ljudi meleke.**

- **Selam je pozdrav živih i mrtvih. Božiji Poslanik nas je učio da i svoje umrle prilikom posjeta mezarlucima ili prolasku pored njih selamimo;**

- i na kraju, da o univerzalnosti selama rezimiramo riječima najveličanstvenijeg dijaloga metapovijesti i povijesti, dijaloga između Allaha, dž. š., i njegova poslanika Muhammeda, a. s., na m'iradžu:

Stupajući pred uzvišeno Božije prijestolje Muhammed, a.s., pozdravlja Allaha, dž. š., riječima:

— **Et-tehijjatu li l-lahi ve-s-salavatu ve tadjibatu.** (Allahu pripadaju svi najljepši pozdravi.)

Allah mu na to uzvraća:

— **Es-selamu 'alejke ej-juhe-n-nebijju ve rahmetu-l-lahi ve berekatuhu.** (Neka su na tebe Moj mir, Moja milost i Moj blagoslov, o Moj poslaniče.)

Poslanik, a. s., zatim taj pozdrav upućuje na sve nas i sve dobre Allahove robove:

Es-selamu 'alejna ve 'ala 'ibadi-llahi-ssalihin. (Neka je selam na sve nas i na sve dobre Allahove robove!)

Na što Džibril ushićeno izgovara:

Ešhedu en la ilahe ilel-lah ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu! (Vjerujem i svjedočim da je Allah jedan i jedini Bog i vjerujem i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.)

كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ . - النحل - ٣٢

Oni kojima će meleki dušu uzeti - a oni

čisti, i kojima će govoriti: "Mir vama!"

Uđite u džennet zbog onoga što ste činili!"

وَسَيَقَالُ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا , حَتَّى إِذَا جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طَابْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ . - الزمر - ٧٣

A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u džennet biti povedeni, i kada do njega dođu, - kapije njegove već širom otvorene, čuvari njegovi će im reći: "Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti!"

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا, وَ لَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا. - ٦٢ - مريم
لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهَا - ٢٥ - واقعة
إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا - ٢٦ - واقعة

U njemu prazne besjede neće slušati, već samo: "Mir!" i u njemu će ujutro i naveče opskrbljeni biti. - Merjem, 62

U njemu neće slušati prazne besjede i govor grijeshni, - Vaki'a, 25 nego samo riječi: "Mir, mir!" - Vaki'a, 26

RIJEČI SELAMA, POTEKLE SA IZVORA MILOSTI, ŠIRE SE SVEMIROM I DOPIRU I DO NAS NA ZEMLJI

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ . السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ . السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ . أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ . البخاري

Prilikom Mi'radža između Allaha, dž.š., i Muhammeda, a.s., je potekao sljedeći dijalog:

— Naša poštovanja, sve počasti (svi pozdravi), naši namazi i sva dobra djela pripadaju samo Allahu.

— Neka su Moja milost i blagoslov tebi (**Es-selamu alejke**), o Vjerovjesniče!

— Neka su Božji mir i spas nama (**Es-selamu alejna**) i svim dobrim Božjim robovima!

— Vjerujem i izjavljujem da je Allah jedan i jedini Bog, a da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.

MELEKI I LJUDI SE MEĐUSOBNO SELAME

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشِيرِ قَالُوا سَلَامًا ص قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ . - هود , ٦٩

I Ibrahimu smo izaslanike Naše poslali da mu donesu

radosnu vijest. "Mir!" - rekoše - "Mir!" - odgovori on, i ubrzo im donese pečeno tele.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) يَا عَائِشَةُ، هَذَا جِبْرِيْلُ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ. قَالَتْ: قُلْتُ: وَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ، تَرَا مَا لَا نَرَى. تَرِيدُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

البخارى

Prenosi se od Aiše, r.a., kako je rekla: "Obratio mi se Božiji Poslanik, a.s., (u jednoj prilici kada mu je došao Džibril sa objavom) riječima: 'O Aiša! Evo Džibril ti naziva selam', na što sam mu odgovorila: 'Neka je i na njega selam i rahmet Allahov, ti vidiš ono što mi ne vidimo.'"

ALLAH, DŽ. Š., SELAMI SVOJE POSLANIKE I SVOJE DOBRE ROBOVE

سَلَامٌ عَلَى نُوْحٍ فِي الْعَالَمِيْنَ . - ٨٩ - صافات
سَلَامٌ عَلَى اِبْرَاهِيْمَ . - ١٠٩ - صافات
سَلَامٌ عَلَيْمَسِي وَ هَارِنَ . - ١٢٠ - صافات
سَلَامٌ عَلَى الْيَاسِيْنَ . - ١٣٠ - صافات

Mir Nuhu od svjetova svih! - 79

Neka je u miru Ibrahim! - 109

Neka su u miru Musa i Harun! - 120

Nek je u miru Il'jas! - 130

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ ، وَ اَعَدَّ لَهُمْ اَجْرًا كَرِيْمًا . -
الأخزاب، ٤٤

A na dan kad oni pred Njega stanu, On će ih pozdraviti sa: "Mir vama!", On im je pripremio nagradu plemenitu.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيْمٍ . - يس - ٥٨
Mir vama! - biće riječi Gospodara Milostivog.

SELAM JE DŽENNETSKI POZDRAV

دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ، وَ تَاخِرَ
دَعْوَاهُمْ اَنْ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ . - يونس - ١٠

Molitva njihova biće u njemu (Džennetu): "Hvaljen neka si, Allahu!", pozdrav njihov: "Mir vama!", a njihova posljednja molitva: "Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo!"

OBAVEZA NAZIVANJA SELAMA

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَ تَسَلَّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ . - النور - ٢٧

- **Putem Kur'ana Allah upućuje selame i drugim Svojim poslanicima, a osobno će poselamiti i sve svoje dobre robove u Džennetu.**

I na ovaj način je vidljivo i potpuno jasno kako selam nije običan dio svakodnevne međuljudske komunikacije. Posebice je jasno da njegov izvor nije zemaljski, mada će naše zemaljsko bitisanje biti mnogo sigurnije, ugodnije i plodonosnije sa selamom.

Kada ga uporedimo sa drugim pozdravima koji su najčešće ljudski "izum", vidimo koliku nam je blagodat Milostivi Bog poklonio darujući nam selam.

On nas uvezuje i s njime postajemo dio koji se harmonično uklapa u Allahov univerzum, i tako ostvarujemo najbolju, najsigurniju i najljepšu vezu sa svojim Uzvišenim Stvoriteljem.

I ne samo da ćemo se u Džennetu sretati uz selam nego će riječi selama ispunjavati džennetska prostranstva kao najljepša muzika koja će za nas biti vrhunsko uživanje.

PROPISI I REDOSLIJED PRI SELAMU

- **selamom trebamo započeti, ali i završiti svaku komunikaciju**

Sve komunikacije, bilo posredne ili neposredne, trebamo započinjati selamom. Ovo ne može biti uvjetovano time ko su učesnici u komunikaciji (s obzirom na dob i spol, čak niti vrstom bića koja komuniciraju), niti mjestom, ni vremenom, ni medijem u kome se ili preko koga se ta komunikacija realizira.

Pri neposrednim susretima i komunikacijama koje rezultiraju iz tih susreta, ovo se može očekivati i kao logična posljedica. Lijepi islamski edeb nam, međutim, nalaže da i prilikom uspostavljanja komunikacije posredstvom medija, pa bio taj medij čovjek ili neko tehničko sredstvo, opet započnemo selamom.

Jedino prilikom pismenih komunikacija ili snimljenih audio i vizuelnih komunikacija, ili prilikom obraćanja pojedinca skupini kao govornika (hutba, vaz, govor i dr.), započet ćemo bismilom, poslije koje može slijediti dova i predstavljanje, a potom selam.

Kada komunikacija završava ili kada se opraštamo od nekog, opet se opraštamo uz riječi selama.

Koliko iz Kur'ana i Hadisa možemo saznati, i susreti koji su se događali između meleka i ljudi, pa i onaj veličanstveni susret između uzvišenog Allaha i Muhammeda, a.s., na Mi'radžu, protekli su uz selam.

Čak i kada ulazimo u praznu kuću, pa i onu napuštenu, prilikom ulaska, dužnost nam je nazvati selam. Time selamimo meleke koji borave u tim kućama, ali i izražavamo želju da Božija harmonija i mir zavlada u tim prostorima.

KAKO JE PRAVILNO POZDRAVITI

Na početku smo, govoreći o značenju selama, naveli i kako se selam naziva. Naime, najispravnije bi bilo selam nazivati riječima:

ES-SELAMU ALEJKUM

- السَّلَامُ عَلَيْكُمْ -

Ako proanaliziramo ajete i hadise koji se odnose na selam, možemo vidjeti da su moguće i modificirane varijante ove formulacije. Moguće je izostaviti određeni član (el-ال) pa reći:

SELAMUN ALEJKUM - سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

Moguće je i zamijeniti odnosnu zamjenicu u drugom licu množine, koja stoji na kraju ove sintagme (kum - كُمْ) sa odnosnom zamjenicom u drugom licu jednine, kada se obraćamo jednoj osobi (ke - كَ za muški rod ili ki - كِ za ženski rod). Tako možemo reći:

ES-SELAMU ALEJK(E) - السَّلَامُ عَلَيْكَ

ili

ES-SELAMU ALEJK(I) - السَّلَامُ عَلَيْكِ ,

a možemo sastaviti obje naprijed navedene mogućnosti pa reći:

SELAMUN ALEJK(E) - سَلَامٌ عَلَيْكَ

ili

SELAMUN ALEJK(I) - سَلَامٌ عَلَيْكِ .

Teoretski bi bilo moguće umjesto odnosne zamjenice u drugom licu množine muškog roda (kum-كُم) staviti odnosnu zamjenicu u drugom licu množine ženskog roda (kunne-كُنَّ), ukoliko pozdravljamo samo žene. Isto tako, teoretski, bi

O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne dobijete i dok ukućane ne pozdravite; to vam je bolje, poučite se!

فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ
مِبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ، كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ.

النور - ٦١

A kada ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلِّعَلَيْهِمْ وَسَلَّمَ) خَمْسٌ تَجِبُ لِلْمُسْلِمِ
عَلَىٰ أَخِيهِ: رَدُّ السَّلَامِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ وَاجَابَةُ الدَّعْوَةِ
وَإِعَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ .

- متفق عليه

Rekao je Božiji Poslanik: "Pet je obaveza muslimana prema njegovu bratu (muslimanu): da odgovori na njegov selam, da mu nazdravi kada kihne, da se odazove njegovu pozivu, da ga obide u bolesti i da ga isprati na vječiti počinak."

إِذَا حَيَّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا، إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا. - نساء - ٨٦

Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite, ili ga uzvratite, jer će Allah za sve obračun tražiti.

SELAM NA POČETKU I NA KRAJU SVAKE KOMUNIKACIJE

إِذَا أَتَيْتُمْ أَحَدَكُمْ فِي الْمَجْلِسِ فَلْيَسَلِّمْ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ
فَلْيَسَلِّمْ فَلْيَسَلِّمْ الْأُولَىٰ بِأَحَقِّ مِنَ الْآخِرَةِ. - داود و ترمذی

Kada neko od vas pristupa nekom skupu, neka prvo nazove selam, a kada napušta skup neka opet nazove selam, jer nije prvi preći od drugog.

لَا كَلَامَ قَبْلَ السَّلَامِ .

Nema razgovora prije selama.

- التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ .
- السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ .

- Naša poštovanja, sve počasti (svi pozdravi), naši namazi i sva naša dobra djela pripadaju samo Allahu

- Neka su Moj mir i spas, Moja milost i blagoslov tebi (Es-selamu alejke), o Vjerovjesniče!

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلَنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَىٰ
قَالُوا سَلَامًا ص

قَالَ سَلَامٌ
فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعَجَلٍ حَنِيدٍ . - هود , ٦٩

I Ibrahimu smo izaslanike Naše poslali da mu donesu radosnu vijest.

- "Mir!" rekoše;

- "Mir!"- odgovori on,

i ubrzo im donese pečeno tele.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) يَا عَائِشَةُ، هَذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ . قَالَتْ: قُلْتُ: وَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ ، تَرَا مَا لَا نَرَى . البحارى

Prenosi se od Aiše, r.a., kako je rekla: "Obratio mi se Božiji Poslanik, a.s., (u jednoj prilici kada mu je došao Džibril sa objavom) riječima:

— O Aiša! Evo Džibril ti naziva selam, na što sam mu odgovorila:

— Neka je i na njega selam i rahmet Allahov, ti vidiš ono što mi ne vidimo."

... وَ الْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ . سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ...
- الرعد - ٢٣ ٢٤

I meleki će im ulaziti na sva vrata govoreći: "Mir vama!"

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّمَ) قَالَ لَمَّا أَتَى الْبَيْتِ: «السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ». - مسلم, فتح البارى

Pripovijeda Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., prilikom ulaska u mezarluke govorio: "Mir muslimanima, stanovnicima ovih kuća."

مِنْ رِوَايَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ أَنَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَتَبَ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بِبَايَعِهِ: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، لِعَبْدِ الْمَلِكِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ سَلَامٌ عَلَيْكَ» - فتح البارى - ٥٧

Prema rivajetu Abdullaha ibn Dinara se prenosi kako je Abdullah ibn Omer pisao (halifi) Abdul-Meliku iskazujući mu bej'at. Pismo je počinjalo: "U ime Allaha, Milostivog i Samilosnog. Abdul-Meliku, zapovjedniku pravovjernih, od Abdullaha ibn Omera. Mir tebi,..."

عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدِ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَتَبَةَ: «أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرْقَلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي نَفَرٍ مِنْ قَرِيْشٍ - فَكَانُوا

PRAVILNO POZDRAVLJANJE

...فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ... - انعام
٥٤ -

...I reci: "Mir vama!", Tvoj Gospodar je sam sebi milost propisao...

bilo moguće, kada pozdravljamo dvije osobe, umjesto kum-kum reći kuma-kuma—odnosna zamjenica u drugom licu dvojinu.

KAKO UZVRATITI SELAM

Najbolje je selam uzvratiti riječima:

Ve alejkumu-s-selam

- وَ عَلَيْكُمْ السَّلَامُ

Polazeći od ajeti-kerima kojim nas Milostivi Bog poučava da kada nas neko poselami, uzvratimo još ljepše, i hadisa, koje je u tom duhu izrekao Poslanik, a.s., lijepo bi bilo uzvratiti selam sa:

وَ عَلَيْكُمْ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Ve alejkumu s-selam

Ve rahmetu-l-lahi

Ve berekatuh(u)

I prilikom nazivanja selama može se to učiniti riječima:

Es-selamu alejkum ve rahmetu-l-lahi ve berekatuhu

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Dodatak selamu, *Ve rahmetu l-lahi ve berekatuhu*, bolje je, međutim, prepustiti onome koji uzvraća selam da njima uljepša selam kako je to Allah preporučio u naprijed spomenutom ajetu.

Osim ovih ukrasa selama nije preporučljivo više dodavati.

DRUGI POZDRAVI

U međusobnoj komunikaciji muslimani ne smiju selam zamjenjivati drugim pozdravima.

Praksu, koju često srećemo, među muslimanima da se pozdravljaju sa *merhaba, sabah hajrola, akšam hajrola*, i drugim sličnim pozdravima, treba pod hitno mijenjati u smislu njihove zamjene selamom, kako smo ga naprijed objasnili.

Posebice treba naglasiti da selam nikako ne smijemo zamjenjivati neislamskim pozdravima i, uopće, nekim drugim pozdravima.

Jedino kada sretnemo ljude u nekoj buci, ili postoji neka druga zapreka kao udaljenost, ili se srećemo u automobilima, ili nekim drugim prijevoznim sredstvima pa nas oni ne bi mogli čuti ako bismo normalno govorili, tada trebamo pozdraviti nekom gestom, pokretom ili nekim

drugim znakom koji je uobičajen pri pozdravljanju u takvim prilikama. To može biti ruka prinesena srcu ili čelu, podignuta ruka, blagi naklon, “blicanje“ automobilskih farova itd.

REDOSLIJED PRI POZDRAVLJANJU

Islamski edeb zahtijeva sljedeće:

- mlađi prvi pozdravlja starijeg,
- oni koji dolaze pozdravljaju one kojima dolaze,
- pojedinac ili manja skupina prva selami veću skupinu,
- oni koji su u nekom prijevoznom sredstvu pozdravljaju one koji idu pješice,
- oni koji prolaze prvi pozdravljaju one pored kojih prolaze,
- ako se radi o skupinama, dovoljno je da ispred skupine jedan nazove selam, a dovoljno je i da samo jedan primi selam.

Ovih se pravila ne trebamo kruto držati.

Naprotiv dozvoljeni su pa i poželjni izuzeci.

Omladina, a posebice djeca, su često zaigrani ili na neki drugi način zauzeti sami sobom, a ponekad su jednostavno nemarni. Zato je dobro da stariji, koji žele edukativno djelovati, prvi selame.

Lijepo je i da ne gledajući na svoje pravo, (da nas neko prvi treba pozdraviti) od tog prava odustanemo, i da se takmičimo kako bismo mi prvi pozdravili i tako iskazali radost zbog susreta. Na taj način se umjesto hladnih i krutih odnosa među ljudima razvijaju srdačni i prisni odnosi.

DODACI SELAMU

Lijepo je da međusobne susrete i komunikacije učinimo što uljudnijima, što učtivijima, što srdačnijima. U tom smislu naše selame trebamo obogatiti postupcima, gestama, pokretima i riječima koji će tome pridonijeti.

Narodi sa bogatom kulturnom baštinom, u kakve spadaju i islamski narodi, imaju vrlo razvijenu etikeciju i ceremonijal koji ide uz pozdrave. Svakako trebamo paziti da sve to bude u skladu sa islamskim propisima.

GESTE KOJE IDU UZ SELAM

Lijepo je pozdravljati ljude uz srdačan osmijeh. U nas je uobičajeno da se prilikom

...السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ...

...Mir tebi, Moj poslaniče, i milost i blagoslov Moj...
(hadis koji govori o susretu Muhammedovom, a.s., na Mi'radžu sa Uzvišenim Bogom)

...وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ...

...Neka je i na njega (Džibrila) mir, milost i blagoslov Allahov... (riječi h. Aiše iz hadisa koji se odnosi na posjetu Džibrila njihovu domu)

...السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ...

...Neka je i na tebe mir, milost i blagoslov Allahov...
(dio hadisa - odgovor meleka na selam kojim ih je, po Allahovoj naredbi, pozdravio Adem, a.s., odmah nakon što ga je Allah stvorio)

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّمَ) فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَرَدَّ عَلَيْهِ
وَقَالَ: عَشْرٌ...

- فتح الباری - ۷

Došao jedan čovjek Božijem Poslaniku i pozdravio ga sa Es-selamu alejkum, na što mu on otpozdravi i dodade da za to ima deset hasenata...

Pripovijeda Ebu Hurejre kako je neki čovjek ušao u džamiju dok je Poslanik, a.s., sjedio u kraju džamije, pa obavio namaz, a zatim prišao Poslaniku, a.s., i nazvao mu selam, on je odgovorio: *Ve alejke-s-selamu...*

NEPRAVILNO POZDRAVLJANJE

أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّمَ) فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ
، قَالَ: لَا تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلَامُ فَإِنَّ عَلَيْكَ السَّلَامَ تَحِيَّةَ الْمَوْتِ .

- فتح الباری - ۵

Došao sam Poslaniku, a.s., i pozdravio ga sa Alejke-s-selamu, na što mi on reče: “Ne govori alejke-s-selamu jer se tako pozdravljaju mrtvi”.

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا نَقُولُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْعَمَ
اللَّهُ بِكَ عَيْنًا وَأَنْعَمَ صَبَاحًا فَلَمَّا كَانَ الْإِسْلَامَ نَهَيْتُنَا عَنْ
ذَلِكَ. - أبوا داوود

Imran ibn Husajn, r.a., pripovijeda: “U džahilijetu smo se mi pozdravljali sa ‘Bog ti oko blagoslovio!’, ili ‘Dobro jutro!’, pa pošto je islam došao, to nam je zabranjeno.”

عَنْ مِقَاتِلِ بْنِ حَبِيبٍ قَالَ: كَانُوا فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ حَبِيبٌ
مَسَاءً، حَبِيبٌ صَبَاحًا، فَغَيَّرَ اللَّهُ ذَلِكَ بِالسَّلَامِ. - فتح

الباري - ۵

Pripovijeda Mekail ibn Hajan: “U doba džahilijeta smo govorili, ‘Dobro večer!’ ili ‘Dobro jutro!’, pa je to Allah zamijenio selamom.”

REDOSLIJED PRI NAZIVANJU SELAMA

بِجَزَى عَنِ الْجَمَاعَةِ إِذَا مَرُّوا أَنْ يَسْلِمُوا أَحَدَهُمْ وَبِجَزَى
عَنِ الْجُلُوسِ أَنْ يَرُدَّ أَحَدَهُمْ. - أبو داود

Dosta je, kada prođe skupina ljudi, da jedan od njih nazove selam, a dosta je da i od onih što sjede jedan odgovori na selam.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ): يَسْلِمُ الرَّكَّابُ عَلَى الْمَاشِيِ وَ
الْمَاشِيِ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلِ عَلَى الْكَثِيرِ. - متفق عليه

Rekao je Poslanik, a.s.: “Onaj koji jaše, prvi selami onoga koji ide pješice, onaj koji ide pješice, onog koji sjedi, a manja skupina će prva selamiti veću skupinu.”

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّمَ) قَالَ: يَسْلِمُ الصَّغِيرُ
عَلَى الْكَبِيرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. -
17فتح الباری

Prenosi Ebu Hurejra da je Poslanik, a.s., rekao: “Mlađi prvi selami starijeg, onaj koji prolazi onog pored kojeg prolazi, a manja skupina veću.”

GDJE SVE TREBA NAZIVATI SELAM

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ر.ع. أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ , وَرَسُولُ اللَّهِ
(صَلَّمَ) جَالِسٌ فِي نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ , فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ
عَلَيْهِ , فَقَالَ: وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ...
- فتح الباری - ٤٣

تَجَارًا بِالشَّامِ - فَأَتَوْهُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ: ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ
رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّمَ) فَقَرَأَ فِيهِ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ. مِنْ مُحَمَّدِ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ
الرُّومِ. السَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى. أَمَا بَعْدُ...-فتح الباری-
٥٦

Pripovijeda se od Zuhrije: “Obavijestio me je Abdullah ibn Abdullah ibn Utbe, a njega je obavijestio Sufjan ibn Harb, kako je car Heraklo poslao po njega dok je sa jednom grupom Kurejšija bio, trgovačkim poslom, u Siriji. Kada su došli pred Cara, zatražio je od nas da mu predamo Poslanikovo, a.s., pismo koje su mu potom pročitali. U pismu je stajalo: “U ime Allaha Milostivog i Samilosnog. Od Muhammeda, Allahova roba i Allahova poslanika, velikom Heraklu Bizantinskom. Mir onome koji slijedi uputu. A poslije toga...”

أَخْرَجَ نَسَائِيُّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ أَنَّهُ بَلَغَ النَّبِيَّ (صَلَّمَ)
سَلَامَ أَبِيهِ فَقَالَ لَهُ: وَعَلَيْكَ وَ عَلَى أَبِيكَ السَّلَامُ.

Prenosi Nesaija od jednog čovjeka iz plemena Benu Temim kako je došao Poslaniku, a.s., i prenio mu selam

selama blago naklonimo, da prinesemo desnu ruku srcu ili čelu ili i jednom i drugom.

Osmijeh nikako ne bi smio djelovati izvještačeno, a naklon i pokreti ruke suviše teatralno. Posebice, naklon ne smije biti tako dubok da bi ličio na ruku ili sedždu, koji se mogu činiti samo Uzvišenom Bogu.

RUKOVANJE

Lijepo je da se pripadnici istog spola pri pozdravljanju rukuju.

Rukovati se mogu međusobno muškarci i žene ukoliko ne postoje šerijatska ograničenja za njihovo “približavanje”.

Uobičajeni i najučestaliji način rukovanja je kada jedan drugome pružimo ruku, prihvatimo jedan drugoga punom šakom, uz blagi stisak, i tako se zadržimo kratko vrijeme. Možemo se rukovati i objeručno, tako da svaki svakome drži po jednu šaku između svojih šaka. Nije lijepo da jedni na drugima “isprobavamo snagu” i suviše dugo zadržavamo jedan drugoga.

Jačina stiska, kojom obično želimo izraziti svoju srdačnost i dužina rukovanja kojom želimo pokazati da želimo dugotrajnu vezanost, moramo pokazivati s mjerom.

MEĐUSOBNO PROPITIVANJE

Da bismo pokazali svoj interes za osobu sa kojom uspostavljamo komunikaciju, posebice ako to nije učestalo dnevno sretanje, lijepo je da učesnici u komunikaciji jedno drugog upitaju za zdravlje i raspoloženje. Osim uobičajenog: *kako si (ste)?* zavisno od stepena bliskosti, lijepo je upitati i za ostale članove familije, posebice za supružnike, roditelje i svoje vršnjake ili neke članove porodice s kojima se posebice družimo.

Ovdje moramo strogo voditi računa o jednom pravilu. Između osoba različitog stepena bliskosti, različita je i “opremljenost selama”. Tako ćemo osobu koja nam je bliža pozdraviti srdačnije i svoj pozdrav ćemo popratiti sa mnogo više gesta i pokreta kojima želimo pokazati tu bliskost. Nije lijepo da prilikom selama pokazujemo mnogo više bliskosti od realne socijalne distance koja među nama postoji, kao što nije lijepo, zbog lošeg raspoloženja ili nekih drugih problema, ne iskazati potrebnu

ljubaznost i srdačnost. Ako to ne učinimo, dobro bi bilo da dotičnim osobama stavimo do znanja zašto smo nerasploženi ili šta nas muči.

Ovdje trebamo voditi računa o nekim nepisanim pravilima koja reguliraju “ko određuje stepen bliskosti” koji se mjeri nivoom ljubaznosti, načinom rukovanja, opširnošću propitivanja za zdravlje i raspoloženje, tapšanjem po ramenu, grljenjem i ljubljenjem i dr. Naime, onaj ko se po nekom osnovu nalazi na višem mjestu u prihvaćenoj društvenoj hijerarhiji (stariji, obrazovaniji, po činu ili na neki drugi način nadređeni itd.) ima pravo da određuje stepen bliskosti pa time i distancu.

Tako će, naprimjer, stariji mlađeg pomilovati, potapšati po ramenu, tako će profesor učenika u znak odobravanja i podrške potapšati po ramenu, dati inicijativu za rukovanje, početi se podrobnije raspitivati za lično i familijarno stanje, a nikako obratno.

Posebice, ovdje treba voditi računa kada su osobe različitih spolova, približnih godina starosti, i ako nisu u rodbinskim odnosima. U takvim slučajevima, na inicijativu ima pravo žena.

ISKAZIVANJE RADOSTI ZBOG PONOVOG SUSRETA

Kada se sreću bliske osobe (rođaci, prijatelji itd.), posebice ako su to susreti nakon dužeg rastanka ili rastanka u kome je bilo dosta neizvjesnosti, onda je dozvoljeno pa i poželjno da svojoj radosti daju oduška grljenjem, ljubljenjem ili na neki drugi, sa šerijatskog stajališta prihvatljiv način. Svakako, i ovdje treba strogo voditi računa o mjestu, vremenu i društvenom okruženju i nikada ne smijemo izgubiti mjeru dobra ukusa, i svoju radost i ushićenje iskazivati nekontrolirano.

KAKO POZDRAVLJATI NEMUSLIMANE

Muslimani se sa svima trebaju ophoditi lijepo, uljudno i učtivo. Sve ljude moraju uvažavati, a to znači poštovanje njihovih uvjerenja i običaja. Svoja uvjerenja i običaje nikome ne trebaju nametati, nego ih, eventualno, mogu u jednom ljudskom dijalogu s njima razmjenjivati.

U tom smislu, nemuslimanima ne trebamo nametati niti svoj pozdrav, nego ih trebamo

od svoga oca, na što mu je Poslanik a.s. odgovorio: “Neka je selam i na tebe i na tvoga oca.”

KOGA SVE TREBAMO SELAMITI

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّمَ): أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: تَطْعِمُ الطَّعَامَ وَ تَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَ عَلَى مَنْ لَمْ تَعْرِثْ. - فتح الباري- ٢٤

Pripovijeda Abdullah ibn Omer da je neki čovjek upitao Poslanika, a.s.: “Koji je islam najbolji?” Poslanik je na to dogovorio: “Da nahraniš i nazivaš selam i onima koje osobno poznaješ ali i onima koje ne poznaješ.”

عَنْ سُهَيْلٍ قَالَ: كُنْ نَفْرَحَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. قُلْتُ لِسُهَيْلٍ: وَ لِمَ؟ قَالَ: كَانَتْ لَنَا عَجُوزٌ تُرْسِلُ إِلَى بِيضَاءَةَ - نَخْلُ بِالْمَدِينَةِ - فَتَأْخُذُ مِنْ أَصُولِ السَّلَقِ فَتَطْرَحُهُ فِي قَدْرِ وَ تَكْرُكِرُ حَبَاتٍ مِنْ شَعِيرٍ فَإِذَا صَلَبْنَا الْجُمُعَةَ أَنْصَرَفْنَا وَ نَسَلِمُ عَلَيْهَا فَتَقْدِمُهُ إِلَيْنَا فَتَنْزَحُ مِنْ أَجْلِهِ وَ مَا كُنَّا نَقِيلُ وَ لَا تَتَغَدَى إِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ.

- فتح الباري- ٣٩

Pripovijedao mi je Sehl: “Radovali smo se petku.” Upitao sam ga: “Zašto?” Odgovorio mi je: “Imali smo jednu nenu koja nam je pripremala jelo od medinskih hurmi, silka (vrsta povrća) i riže. Mi bismo, pošto bismo obavili džuma-namaz, svračali kod nje i pritom bismo je prvo poselamili, a ona bi onda nas počastila tom hranom. To nas je radovalo, pa smo zato govorili: “Nećemo ništa jesti niti ručati do vremena poslije džuma-namaza.”

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ زَيْدٍ قَالَتْ: مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّمَ) فِي نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا.

- فتح الباري - ٤٠ - حسنه ترمذی

Pripovijedala je Esmā bintu Jezid: “Sjedile smo mi, jedna grupa žena, pa je pored nas naišao Božiji Poslanik, s.a.v.s., i nazvao nam selam.”

عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّمَ) وَهُوَ يَفْتَسِلُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ.

- مسلم, فتح الباري, ٤٠,

Pripovijedala je Ummi Hana (jedna od Poslanikovih supruga): Došla sam Poslaniku a.s., a on se kupa, pa sam mu nazvala selam.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ مَرَّ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ وَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) يَفْعَلُهُ. - متفق عليه -

Prošao Enes (ibn Malik) r. a., pokraj skupine djece i nazvao im selam a potom dodao: “Ovako je činio i Božiji poslanik, a.s.”

لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَ لَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِيْقٍ. - مسلم

Nemoj propustiti niti olahko držati ni jedno dobro djelo pa makar to bilo da sretnoš svoga brata vesela lica (sa osmijehom)!

RUKOVANJE PRI POZDRAVLJANJU

عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَنْسِ أَكَاثِبِ الْمُصَافِحَةِ فِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّمَ), قَالَ: نَعَمْ. - فتح الباری

Pripovijeda Katade: "Pitao sam Enesa je li rukovanje bilo uobičajeno među Poslanikovim, a.s., drugovima?" Odgovorio mi je da jeste.

مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ بِلْتِقِيَانِ فَيَتَصَافِحَانِ إِلَّا غَفِرَ لِهَٰمَآ قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا. - أبو داود -

Neće se dvojica muslimana sresti i rukovati, a da im se ne oprosti prije no što se rastanu.

قَالَ كَعْبٌ بِنِ مَالِكٍ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا بِرَسُولِ اللَّهِ فَفَاقَ إِلَى طَلْحَةَ بِنِ عَبِيدِ اللَّهِ يَهْرُولُ حَتَّى (صَلَّمَ) صَافِحِنِي وَ هُنَآئِي. - فتح الباری -

Pripovijedao je Kab b. Malik: "Ušao sam u džamiju u kojoj sam zatekao Poslanika, a.s., pa je ustao Talha ibni Ubejdullah žureći prema meni, pa smo se rukovali, i on me je pri tome blagosiljao."

NAČINI RUKOVANJA

وَ قَالَ بِنِ مَسْعُودٍ: عَلِمَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) التَّشَهُدَ وَ كَفَى بَيْنَ كَفَيْهِ. - فتح الباری -

Pripovijeda Ibn Mes'ud: "Poučavao me je Poslanik, a.s., tešehhudu držeći moju šaku između svojih dviju šaka."

GRLJENJE , LJUBLJENJE I NAKLANJANJE PRILIKOM SUSRETA

عَنْ أَنَسِ ر.ع. قَالَ. قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ مِمَّا يَلْتَقِي أَخَاهُ وَصَدِيقَتَهُ. أَيُنَجِّنِي لَهُ؟ قَالَ لَا. قَالَ: أَفِيَلْتَزِمُهُ وَ يَقْبَلُهُ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ فَيَصَافِحُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. - ترمذی

Pripovijeda Enes kako je jedan čovjek upitao Poslanika, a.s.: "Božiji poslanice, kada jedan od nas sretno svoga brata i prijatelja, hoće li mu se nakloniti?" "Ne", odgovori Poslanik. "Hoće li ga zagrliti i poljubiti ga?" "Ne", reče Poslanik. "Hoće li ga uzeti za ruku i s njim se rukovati?" "Da", reče mu Pejgamber.

pozdravljati onako kako oni to žele. Posebice je to važno, ako smo svjesni da selam označava samu suštinu islama. Kada bi oni, koji nisu muslimani, prihvatili tu suštinu, onda oni i ne bi bili nemuslimani, nego muslimani.

VRIJEDNOSTI SELAMA

Milostivi Allah nas poučava, a Poslanik, a.s., tu uputu do u tančine razrađuje, da ukoliko želimo upotpuniti svoju vjeru i biti lijepo odgojeni i uljudni muslimani, onda drugim muslimanima, bilo kao pojedincima bilo kao skupinama, trebamo pristupiti tek pošto dobijemo njihovo dopuštenje i kad im nazovemo selam.

Mada je hadisom regulirano ko kome prvi naziva selam, Poslanik, a.s., nam preporučuje da se takmičimo ko će kome prvi nazvati selam. Takva praksa će nas sve više i više približavati našem Uzvišenom Stvoritelju.

Selam razvija ljubav u zajednici, a ljubav je, opet, preduvjet za ulazak u Džennet.

U porodicu, pak, nazivanje selama donosi bereket.

Osim toga, sa svakim selamom, naš "konto" dobrih dijela kod Uzvišenog Boga se stalno uvećava.

Ovo su "dobici" kod Allaha, dž. š. Oni, međutim, nisu jedini dobici od selama. Dobici koji nastaju na planu poboljšavanja međuljudskih odnosa i koji nam tako socijalnu sredinu bogate i čine je sve ugodnijom i udobnijom za življenje, su nemjerljivi, i to ne samo na mikro, nego i na makro planu.

POZDRAVI U BOŠNJAKA

Bošnjaci imaju vrlo razvijenu kulturu komuniciranja, a značajan dio te kulture čine pozdravi i sve ono što ide uz pozdrave. Možemo ustvrditi da su kulturni obrasci vezani uz pozdrave tako razvijeni da je do u nijanse moguće izraziti sve odnose, sve međusobne osjećaje i naklonosti i sve moguće dobne, socijalne, spolne i sve druge razlike koje postoje među onima koji se pozdravljaju. Razvila se jedna čitava riznica prigodnih pozdrava, ali i čitava jedna frazeologija i prateći dodaci kojima se popraća pozdrav.

Među svim tim pozdravima “selam“ zauzima centralno mjesto. Najčešće se upotrebljava, a ako se naziva sa drugim pozdravima, uvijek ima prednost.

Koliko je “selam“ ukorijenjen u svijesti Bošnjaka vidimo i po njegovom mjestu u našoj kulturnoj baštini, a posebice u usmenoj i pisanoj književnosti. Nabranje i obrada primjera upotrebe “selama“ u našoj književnosti mogla bi biti čitava jedna studija. Mi ćemo samo, radi ilustracije, navesti dva primjera iz naših sevdalinki. Tako momak pjeva o svom susretu s djevojkom: “Ja joj reko ‘selam alejk, djevojče.” U bosanskim sevdalinkama “selam prenosi“ vjetar, “selam nose“ rijeke, pa će zaljubljena zamoliti Drinu: “Drino, vodo, selam ćeš mi dragom, il nek dođe il nek me se prođe.”

Mada je u bošnjačkoj tradiciji “selam“ prvi i centralni pozdrav, trpeći neislamske kulturne utjecaje, pa i pritiske, u zadnjih sto i dvadeset godina Bošnjaci su u nekim slučajevima podlegli tim utjecajima i pritiscima, a ponekad su pokušali praviti kompromise, često na štetu svojih kulturnih tradicija.

Pokušat ću sačiniti jedan kratak pregled uobičajenih pozdrava u Bošnjaka i onoga što obično ide uz te pozdrave. Ovaj pregled nema pretenzije iscrpnog i potpunog prikaza, što bi zahtijevalo jednu zasebnu studiju. Prvo, asortiman je mnogo bogatiji, a i varijacije koje često zavise od prostora i vremena su mnogobrojne. Zato će ovaj prikaz biti u osnovnim naznakama kako bismo mogli vidjeti, koliko je i kako je izvorno islamsko učenje koje se tiče ove teme zaživjelo u našem narodu, ali i da usporedimo islamsku teoriju i praksu, kako bismo, eventualno, naše ponašanje na ovom planu korigirali u skladu s duhom Kur’ana i Hadisa.

I pored toga što “selam“ nije jedini pozdrav u Bošnjaka, on je zasigurno prvi, centralni i glavni pozdrav. Tako se drugi pozdravi javljaju ili kao dodatak “selamu“, ili kao surogati u manje značajnim situacijama.

“Selam“ se naziva prilikom svih susreta, na ulici, u kući, u lokalima i na svakom drugom mjestu. Uz selam se vrlo često čini vrlo blagi naklon ili blago klimanje glavom, a uz to se desna ruka prinosi k srcu, zatim usnama pa potom k čelu.

PROBITIVANJE ZA ZDRAVLJE

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: «دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَيَّ النَّبِيِّ (صَلَّمَ) فَقَالَ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ فَقَالَ: صَالِحٌ مِنْ رَجُلٍ لَمْ يَصْبِحْ صَائِمًا.» - فتح الباري-٦٩

Pripovijeda Ebu Hurejra: “Ušao Ebu Bekr Poslaniku, a.s., i rekao mu: ‘Kako si osvanuo?’ Poslanik, a.s., nato odgovori: ‘Bolje od onog koji nije osvanuo kao postač.’”

(عَنْ جَابِرِ قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّمَ) كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ قَالَ بِخَيْرٍ. - فتح الباري-٦٩

Pripovijedao je Džabir: “Upitali Poslanika, a.s.: ‘Kako si osvanuo?’ Poslanik nato odgovori: ‘Dobro.’”

مِنْ طَرِيقِ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ سَلَّمَ عَلَيْهِ رَجُلٌ فَرَدُّ ثُمَّ قَالَ لَهُ: كَيْفَ أَنْتَ؟ قَالَ أَحْمَدُ اللَّهُ. قَالَ: هَذَا الَّذِي أُرِيدُ مِنْكَ. - فتح الباري-٦٩

Došlo je do nas preko Enesa, koji kazuje kako je neki čovjek nazvao selam Omeru, koji mu je uzvratio selam i uz to dodao: “Kako si?” Ovaj odgovori: “Hvala Allahu.” Nato Omer reče: “To sam od tebe želio čuti.”

ISKAZIVANJE RADOSTI ZBOG SUSRETA

عَنْ عَائِشَةَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) إِذَا رَأَى فَاطِمَةَ بِنْتَهُ قَدِ أَقْبَلَتْ رَحِبَ بِهَا ثُمَّ قَامَ فَقَبَّلَهَا ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهَا حَتَّى يَجْلِسَهَا فِي مَكَانِهِ. - فتح الباري-٥٩

Pripovijedala nam je Aiša: “Kada bi Poslanik ugledao svoju kćerku Fatimu kako mu dolazi, iskazao bi joj dobrodošlicu, zatim bi ustao, pošao joj u susret, uzeo je za ruku i posadio je na svoje mjesto.”

(عَنْ عَائِشَةَ: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ، وَ النَّبِيُّ (صَلَّمَ) فِي بَيْتِي فَفَرَعَ الْبَابَ فَمَامَ إِلَيْهِ فَأَعْتَقَهُ وَقَبَّلَهُ. - فتح الباري-

Pripovijedala je Aiša: “Došao Zejd ibni Haris u Medinu dok je Poslanik boravio u mojoj sobi, pa kada nam je pokucao na vrata, ustade prema njemu Poslanik, zagrla ga i poljubi.”

KAKO POZDRAVITI NEMUSLIMANE

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّمَ) رَكِبَ جَمَارًا عَلَيْهِ إِكَافٌ تَحْتَهُ فَطِيفَةٌ فَذَكِيَّةٌ، وَ أَرْدَفٌ وَرَأْتُهُ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَهُوَ يَعُودُ سَعِ بْنِ عِبَادَةَ فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ - وَ ذَلِكَ قَبْلَ وَقْعَةِ بَدْرٍ - حَتَّى مَرَّ فِي مَجْلِسِيهِ أَخْلَاطَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمَشْرِكِينَ عِبْدَةَ الْأَوْثَانَ وَ

اليهود. وفيهم عبد الله بن أبي بن سلول، وفي المجلس
عبد الله بن راحة. فلما غشيت المجلس عجاجة الدابة
خمر عبد الله بن أبي أنفه

بردائه، ثم قال: لا تغيرو علينا. فسلم عليهم النبي (صعلم)
ثم وقف فنزل فدعاهم إلى الله، وقرأ عليهم القرآن...فتح
البارى-٤٦

Prenosi Urve ibn Zubejr da mu je pripovijedao Usame ibn Zejd: "Jahao tako jednom Poslanik, a.s., na osamarenu magarcu dok je iza njega jahao Usame ibn Zejd, vraćajući se od Sada ibn Ubadea iz plemena Benu Haris ibn Hazredž, a bijaše to prije Bitke na Bedru, pa su tako naišli pored skupine (sijela) u kojoj je bilo muslimana, mušrika - obožavalaca kipova i Jevreja a među njima je bio i Abdullah ibn Ubejje ibn Selul i Abdullah ibn Revaha. I taman što je sjena magarca pala na skupinu koja je sjedila, zacrvenje se nos Abdullaha ibn Ubejja od zadovoljstva, i on reče: 'Ne prašite!' Poslanik, a.s., im nazva selam, side sa magarca, pozva ih u Allahovu vjeru i poče im učiti Kur'an..."

عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ ر.ع. قَالَتْ: دَخَلَ
رَهْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّمَ) فَقَالُوا: السَّامُ
عَلَيْكَ، فَفَهَمْتُهَا فَقُلْتُ: عَلَيْكُمُ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ. فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ (صَلَّمَ): مَهْلًا يَا عَائِشَةُ! فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرَّفِيقَ فِي
الْأُمُورِ كُلِّهَا. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ لِمَ تَسْمَعُ مَا قَالُوا؟ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ): فَقَدْ قُلْتُ عَلَيْكُمْ. - فتح البارى-٥٠

Prenosi Zuhrija kako mu je pripovijedao Urve da je čuo Aišu, r.a., kako govori: "Došla skupina Židova Poslaniku, a.s., i rekla: 'Es-samu alejk-otrov tebi.' Ja sam to razumjela pa sam odgovorila: "Alejkumu-s-samu ve-lha' anetu-vama otrov, Allah vas prokleo.' Tada mi Poslanik reče: 'Polako Aiša, Allah voli ljubaznost (blag postupak) u svakoj prilici.' Ja mu na to rekoh: 'Poslaniče, zar nisi čuo šta su oni rekli.' On mi na to odgovori: 'Pa i ja sam njima rekao ve alejkum-i vama (i na vas).'"

عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَزَعِزٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّمَ) قَالَ: إِذَا
سَلِمَ عَلَيْكُمُ الْيَهُودُ، فَإِنَّمَا يَقُولُ أَحَدُهُمْ: السَّامُ عَلَيْكُمْ، فَقُلْ: وَ
عَلَيْكَ. - فتح البارى-٥٠

Pripovijeda Abdullah ibn Omer da je Poslanik, a.s., rekao: "Kada vas Jevreji pozdrave riječima es-samu alejkum - otrov vama, vi im odgovorite ve alejkum - i vama."

حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رَزَعِزٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّمَ): إِذَا سَلِمَ
عَلَيْكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَ عَلَيْكُمْ. - فتح البارى-٥٠

Pripovijedao je Enes ibn Malik da je Poslanik, a.s., rekao: "Kada vas pozdrave ehlu-l-kitabije, vi im odgovorite sa ve alejkum-i na vas (uzvratite onakvim pozdravom kakvim ste pozdravljeni)."

Ponekad sve nabrojano se čini odjednom i po redu kako je naprijed navedeno, a ponekad se neki pokreti izostavljaju. Ovim se otprilike želi staviti do znanja osobi ili osobama koje se pozdravljaju: imate moju naklonost, moju ljubav ili bar simpatije, često vas spomenem i mislim na vas ili "od srca govorim ono što osjećam i mislim".¹ Poslije toga "selam" se popraća najčešće uobičajenim frazama, činima i gestama. Opširnost i oblik onoga čime popraćamo "selam" zavise od duljine međusobnog zadržavanja, mjesta i prilike u kojoj se susrećemo, međusobne bliskosti i drugih distanci koje postoje među onima koji se pozdravljaju. Tako onaj koji odgovora na pozdrav, nakon kratke stanke, a ako je to kućni posjet nakon ulaska u sobu u kojoj će se nastaviti susret dodaje "merhaba" (merhaba se ponekad koristi i kao samostalan pozdrav), na što druga strana uzvraća istom riječju, a uz to, najčešće, ide rukovanje, ukoliko ne postoje šerijatske prepreke za rukovanje (razumije se da izostanak rukovanja zbog šerijatskih smetnji slijedi kod onih koji se strogo drže šerijata). Bliske osobe, ukoliko se sastaju nakon duže razdvojenosti, posebice ako je bilo puno neizvjesnosti i opasnosti, često iskazuju svoju radost odmjerenim zagrljajem. (I ovdje vrijedi opaska u vezi šerijatskih zapreka i našeg odnosa prema njima.) U Bošnjaka nije bio običaj ljubljenja na javnim mjestima, posebice ne u usta. Jedino je bio običaj da majka poljubi svoje dijete, ali opet samo u obraz. Stariji bi eventualno poljubili tuđe dijete u vrh glave. Poslije naprijed navedenog, slijedi raspitivanje za zdravlje i raspoloženje, zatim za zdravlje članova porodice, a ako se srećemo poslije putovanja ili posla, onda i pitanja u vezi s tim.

U nekim krajevima je običaj, posebice na Sandžaku, da se gostu koji dolazi u kuću poželi dobrodošlica riječima "hoš geldn" (dobro došao), na što druga strana uzvraća sa "hoš bolduk" (bolje vas našao). U većini krajeva gdje Bošnjaci žive, međutim, dobrodošlica se iskazuje riječima "bujrum" (izvoli).

Čest je običaj da se ukućani, kada ujutro dolaze u zajedničku prostoriju, pozdravljaju sa "sabah hajrola" (turski: sabah hajr olsun) na što se odgovara "ala razola" (turski: Allah razi olsun). Kada se navečer ukućani iskupljaju u kući, opet

slično pozdravljaju kao i jutrom, ali ovaj puta sa “akšam hajrola“ (akšam hajr olsun), a odgovara se kao i na jutarnji pozdrav. Bosanska varijanta ovog pozdrava je češća, ali ponekad se izgovara približno turskom originalu (kako je u zagradama). Ovako se često pozdravljaju i komšije na sokaku, posebice kod učestalog dnevnog sretanja.

Prilikom rastanka, najčešće se pozdravlja sa “Allah emanet“ (ovo je tipičan bosanski pozdrav i nije poznat u drugim sredinama)², na što se otpozdravlja istim riječima, što u prijevodu znači: ostavljam te (vas) Allahu na amanet (da vas Bog čuva). Često se na rastanku umjesto “Allah emanet“ a ponekad i poslije tih riječi oprašta sa “ejduvala“ (govori odlazeći) i “eisadile“ (govore oni koji ispraćaju goste). Ako se odlazi na duže vrijeme, onda obično slijedi izricanje dobrih želja i hair-dove u smislu: “Bog ti svaki hair dao“, “S hajrom stigao, hairli ti put bio, Bog ti na putu sahibija bio“, ili se bar, u jednoj ili nekoliko riječi, izreknu lijepe želje za sretno putovanje i poželi se sreća u svrhu onoga zašto se putovanje poduzima. Često se uz “hair-dove“ obnosio i Kur’an časni oko glave. Znalo se za odlazećim prosuti voda, da bi mu putovanje i posao zbog koga putuje tekao ko’što voda teče. Vrata na kući se često ne bi zatvarala dok praćeni ne bi zamakao niz put ili iza ugla, i da se kuća ne mete dok ne stigne na odredište.

Iako mnogi od tih običaja liče na praznovjerje, ima tu mnogo simbolike u smislu lijepih želja i iščekivanja.

ZAKLJUČAK

Čovjek je u današnje vrijeme pobijedio prostor i vrijeme (bar kada se budućnosti tiče) time što je mogućnost komuniciranja doveo do neslućenih mogućnosti. Već je uobičajeno da se za svijet upotrebljava naziv “globalno selo“, i to prvenstveno zbog mogućnosti uspostavljanja i ostvarivanja efikasnih i brzih komunikacija sa bilo kojim dijelom svijeta i sa bilo kojom osobom, ma gdje ona bila, ako su nam na raspolaganju komunikacijska sredstva suvremene civilizacije.

I pored toga jedan od najtežih i najvećih problema suvremenog čovjeka i suvremene civilizacije jeste svekoliko otuđenje. I to ne samo otuđenje čovjeka od drugog čovjeka i drugih

ISLAMSKA ULJUDBA OD NAS ZAHTIJEVA DA SE MEĐUSOBNO OPHODIMO SA SELAMOM

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ. - النور - ٢٧

O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne dobijete i dok ukućane ne pozdravite; to vam je bolje, poučite se!

SELAM NAS PRIBLIŽAVA UZVIŠENOM ALLAHU

إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ مَنْ بَدَأَهُمُ بِالسَّلَامِ . - ابو داود و ترمذی
Najbliži i najugodniji Bogu je onaj čovjek koji prvi naziva ljudima selam.

SELAM JE POČETAK PUTA KA DŽENNETU

لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تَوْمِنُوا وَ لَا تَوْمِنُوا حَتَّى تَحَابِبُوا أَوْلَىٰ أَدْلَكُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابِبْتُمْ , أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ . - مسلم

Nećete ući u Džennet sve dok ne uzvjerujete, a nećete vjerovati, dok se ne zavolite! Hoćete li da vas naputim na nešto, ako ga budete izvršavali, međusobno ćete se zavoljeti. Širite među sobom selam!

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ وَ اطَّعِمُوا الطَّعَامَ وَ صَلُّوا الْأَرْحَامَ وَ صَلُّوا وَ النَّاسَ نِيَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَّلَامٍ . - ترمذی

O ljudi širite selam, dijelite jelo, pomažite i pazite rodbinu, klanjajte kada ljudi spavaju, ući ćete u Džennet sa selamom.

SELAMOM DO BERIČETA

عَنْ أَنَسِ ر.ع. قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) : يَا بَنِي إِذَا دَخَلْتَ عَلَىٰ أَهْلِكَ فَسَلِّمْ , يَكُن بَرَكَةً عَلَيْكَ وَ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِكَ . - ترمذی

Veli Enes: “Rekao mi je Božiji Poslanik, a.s.: ‘Sinak, kada uniđeš, svojoj čeljadi nazovi selam, jer će taj selam biti blagoslov tebi i tvojoj čeljadi.’”

ZA SVAKI SELAM ALLAH NAS I POSEBNO NAGRAĐUJE

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِصِينٍ قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّمَ) فَقَالَ : السَّلَامُ عَلَيْكُمْ , فَرَدَّ عَلَيْهِ وَ قَالَ : عَشْرٌ , ثُمَّ جَاءَ آخَرَ فَقَالَ : السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ , فَرَدَّ عَلَيْهِ وَ قَالَ :

عِشْرُونَ . ثُمَّ جَاءَ آخِرُ فِزَادٍ وَبِرَكَاتِهِ ، فَرَدَّ وَ قَالَ ثَلَاثُونَ
(حسنه) بخاری - فتح الباری - ٧

Pripovijeda Imran b. Husajn da je jednom prilikom došao jedan čovjek Poslaniku, a.s., i pozdravio sa Es-selamu alejkum, pa mu je Poslanik otpozdravio i rekao: "Ovo vrijedi deset hasenata." Zatim je došao drugi čovjek i pozdravio sa Es-selamu alejkum ve rahmetullahi, pa je i njemu Poslanik otpozdravio i rekao: "Ovo vrijedi dvadeset hasenata." Potom je došao treći čovjek i pozdravio sa Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu, pa je Poslanik i njemu uzvratio pozdrav i rekao: "Ovo vrijedi trideset hasenata."

ljudi nego i otuđenje čovjeka od prirode pa i od svoje vlastite suštine. Tema svekolikog otuđenja (alijanacije) postala je jednom od centralnih tema suvremene filozofije, sociologije, psihologije i svih vrsta umjetnosti i književnosti. Svi tragaju za uzrocima takva stanja i pokušavaju ponuditi neki izlaz.

Naša vjera islam, koga njegovi primarni izvori (Kur'an i Hadis) definišu kao izraz i odraz suštine svega postojećeg³ nudi izlaz u vidu vraćanja toj "suštini". Selam, kako je naprijed navedeno, jedan je od puteva povratka "sebi".

Što se nas Bošnjaka tiče stvari su još kompliciranije. Čak i u "najbosanskijim" čaršijama, zbog utjecaja u posljednjih sto i dvadeset godina o kojima sam već govorio, selam je prestao biti početak i kraj komunikacije "prosječnog Bošnjaka". To je ostao samo u međusobnoj komunikaciji manjine "vjerskih ljudi" (ulema i onih koji posebno cijene islamske vrijednosti) i ostalih u komunikaciji s njima.

Dosta veliki broj Bošnjaka nije prihvatio "kako treba" ni druge pozdrave jer, čini mi se, smatra da oni nisu njegovi, pa se vrlo često pozdravljaju sa "kako si" ili nekom neodređenom gestom koja liči na nekakav pozdrav. Jedan dio Bošnjaka je prihvatio takozvane "narodne" pozdrave kao što su dobro jutro, dobar dan, dobra večer, zdravo i dr. ili neke skraćenice tih pozdrava a omladina, haj, čao, baj i dr. "strane" pozdrave.

Smatram da povratak Bošnjaka selamu osim svega naprijed navedenog znači i povratak svojim nacionalnim korijenima i korijenima svoje vjere.

BILJEŠKE:

- 1 BOŠNJAČKA KULTURA PONAŠANJA, Mevlida Serdarević i Ajnija Omanović, SVJETLOST, Sarajevo, 2000.
- 2 Ibid.
- 3 *Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna.* Kur'an, Er-Rum, 30.

١٥٥١ حديث أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من مولود إلا يولد على الفطرة فأبواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه كما تنتج البهيمة بهيمة جمعاء هل تحسون فيها من جدعاء ×

Svako dijete se rađa na islamskoj prirodi (islam kao prirodna osnova svega stvorenog) pa njegovi roditelji (i drugi faktori odgoja) od njega učine židova, kršćanina ili manihejca...

Buharija, Muslim i većina poznatih prenosilaca hadisa

LITERATURA:

1. KUR'AN S PREVODOM (prevodilac BESIM KORKUT), Medina Menevera;
2. SAHIH AL-BUHARI;
3. SAHIH AL-MUSLIM;
4. BIN BIR HADIS, Mehmed Arif, prevod: hfz. Fuad-ef. Subašić, Bužim, 1991.
5. TAKO JE GOVORIO MUHAMMED RESULULLAH, Priredio: Ahmed Mehmedović, Islamska zajednica Bosne i Hercegovine, Istanbul, 1994;
6. AHLAK ZA I RAZRED MEDRESE, Šaban Hodžić, Sarajevo 1990.;
7. JEDAN DAN S BOŽIJIM POSLANIKOM, Ahmad von Denffer, prevod: Zijad Delić, Islamski kulturni centar, Zagreb, 1995.;
8. UMIJEĆE RAZGOVORA, Pavao Brajša, C.A.S.H., Pula 1996.;
9. METODE RAZGOVORA U NASTAVI, Vlastimir Jurić, Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1979.
10. SOCIOLOGIJA, Nenad Fanuko, PROFIL international d.o.o., Zagreb, 1997.
11. BOŠNJAČKA KULTURA PONAŠANJA, Mevlida Serdarević i Ajnija Omanović, SVJETLOST, Sarajevo, 2000.